

Oppiainerajat ylittävää ajatustenvaihtoa Puolassa – Europe at the Edge of Pluralism -konferenssi

Johanna Konttori
Helsingin yliopisto

Aloitan tämän konferenssiraportin seuraavalla väitteellä (tai itsestäänselvyydellä, hieman lukijasta riippuen): Uskontotieteilijöille on tyypillistä seikkailla eri oppialojen ja tiedekuntien välillä ja sen myötä liittää akateemiseen identiteettiinsä osasia myös uskontotieteen ulkopuolelta. Olen tässä samoilla linjoilla Anna Haapalaisen, Jere Kyyrön ja Teemu T. Mantsisen kanssa, jotka sosiologipäiviä käsitelleen konferenssiraporttinsa (Uskonnontutkija 1/2013) yhteydessä kirjoittavat tieteidenvälisyyden olevan uskontotieteilijöille jopa elinehto.

Tieteidenvälisyys voi kylläkin aiheuttaa myös pienimuotoisia ”identiteettikriisejä” eikä itsensä paikantaminen akateemisella kentällä ole aina aivan yksinkertaista. Tutkimukseni, joka käsittelee ranskalaisuuden rakentumista muslimityttöjen ja -naisten huiveista käydyissä keskusteluissa on vienyt minut yli oppiainerajojen, ja ajoittain olen kokenut itseni lähinnä siirtolaisuustutkijaksi, toisinaan taas nationalismitutkijaksi. Aina olen kuitenkin tullut siihen lopputulemaan, että laaja-alainen näkemykseni uskontotieteestä mahdollistaa hyvin sisälleen myös edellä mainitut akateemisen identiteetin osat.

Tieteidenvälisyys on kuitenkin pääasiassa positiivinen asia ja siitä kannattaa niin sanotusti ottaa ilo irti. Yksi tapa tähän on osallistua muiden oppialojen järjestämiin, omalle tutkimukselle relevantteihin konferensseihin, kuten myös Haapalainen, Kyyrö ja Mantsinen katsauksessaan suosittavat. Siinä toisaalta altistaa itsensä sille, että toisen oppialan tutkijat eivät ymmärrä omaa näkökulmaa, mutta toisaalta — ennen kaikkea — mahdollisuudelle saada uutta perspektiiviä omaan työhön.

Poznanin kaupungissa Puolassa järjestettiin 13.–14.6.2013 konferenssi nimeltä *Europe at the Edge of Pluralism. Legal Aspects of Diversity in Europe*. Konferenssin järjestäjätahot olivat Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Poznanin ihmisoikeuskeskus ja Adam Mickiewicz -yliopiston oikeus- ja hallintotieteellinen tiedekunta. Osallistujien enemmistö oli oikeustieteilijöitä, mutta mukana oli myös muutama antropologi, sosiologi, ainakin yksi kielitieteilijä sekä tietenkin allekirjoittanut, uskontotieteilijä / uskontososiologi. Käytäväkeskusteluissa kävi ilmi, etten suinkaan ollut ainut ei-oikeustieteilijä, joka oli etukäteen miettinyt miten hyvin onnistuu pysymään oikeustieteellisessä keskustelussa ja argumentaatiossa kärryillä. Tällä kertaa etukäteen huolehtiminen osoittautui melko lailla turhaksi.

Konferenssissa tarkasteltiin niitä teoreettisia ja käytännöllisiä vastauksia, joita eurooppalaiset oikeusjärjestelmät ovat antaneet pluralismin ja monikulttuurisuuden esiin nostamiin kysymyksiin.¹ Keynote-puhujiksi oli saatu professori Kristin Henrard (Erasmus University Rotterdam), oikeustieteen tohtori María-Teresa Gil-Bazo (Newcastle University) ja dosentti Reetta Toivonen (Helsingin yliopisto). Papereita oli kaikkiaan kolmisenkymmentä – vaikka Euroopan lennonjohtajien lakot toivatkin tullessaan joitain poisjäämisiä – ja papereiden aiheet monipuolisia: käsittelyssä oli muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot ns. vihapuhetapauksissa, romanien oikeudet, miesten ympärileikkauksen säätely, Unkarin perustuslakiin viime vuosina tehdyt uudistukset, EU:n siirtolaisuuspolitiikka, sekä kansalaisuuteen ja integraatioon, ja toisaalta integraatioon ja perusoikeuksiin liittyvät kysymyksenasettelut. Vain muuttaman paperin kohdalla jouduin toteamaan, että lainopillinen tietämykseni oli niiden seuraamiseen liian heikko.

Oma paperini käsiteltiin *Religion in a Diverse Europe – Between Identities and Freedom of Conscience?* -paneelissa. Poisjäämisten takia paneelissamme oli vain kaksi paperia ja ne molemmat käsittelivät Ranskan huivikeskusteluja ja huivit sekä muut näkyvät uskonnolliset tunnusmerkit valtion kouluissa kieltävää lainsäädäntöä. Näkökulmat olivat kuitenkin erilaiset. Paneelin toisessa paperissa tarkasteltiin huivikiellon ongelmallisuutta yksilölle taattuina oikeuksien tasolla, ja siinä pohdittiin niin tyttöjen oikeutta ilmaista julkisesti vakaumustaan kuin vanhempien oikeutta päättää lapsensa uskonnollisesta kasvatuksesta. Omassa paperissani tarkastelin huivikeskustelulle keskeisen *laïcité*-periaatteen monitulkintaisuutta ja niitä käytännön seurauksia, joita tämä monitulkintaisuus aiheuttaa eritoten Ranskan muslimeille.

Papereistamme virisi hyvä keskustelu, jota jatkoin toisen paperin pitäjän kanssa vielä paneelin jälkeen. Musliminaisten huivit ja niihin liittyvä lainsäädäntö on aihe, josta lähes jokaisella mediaa seuraavalla ihmisellä tuntuu olevan mielipide, mutta Suomessa pääsen harvemmin keskustelemaan huivikysymykseen perehtyneiden tutkijoiden kanssa. Tartuinkin innolla Poznanissa avautuneisiin mahdollisuuksiin vaihtaa ajatuksia. Toisaalta pääsin Puolassakin vastaamaan kysymykseen, joka on esitetty minulle lukemattomia kertoja eri yhteyksissä: ”Mutta mitä *mieltä* sinä oikein olet Ranskan huivikiellosta?”

Mitä konferenssista sitten jäi käteen? Konferenssi oli kuin kahden päivän pikaperehdytys niihin näkökulmiin, joista oikeustieteilijät katsovat siirtolaisuuteen, integraatioon, vähemmistöihin, kansalaisuuteen sekä ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä tämän päivän Euroopassa. Toisaalta, konferenssin aikana nousi selvästi esiin myös se, ettei näitä kysymyksiä voida ratkoa vain ja ainoastaan lainsäädännön puitteissa. Erityisen tyytyväinen olin siihen, että monissa papereissa käsiteltiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toimintaa. Oman tutkimukseni yhteydessä on noussut konkreettisesti esille se, etteivät ihmisoikeudet ole yksiselitteisiä saati rajoittamattomia, ja että näille perustavanlaatuisille oikeuksillekin joudutaan ristiriitatilanteissa

---

¹ Anu Heinonen (Uskonnontutkija 1/2013) käsittelee katsauksessaan vastaaviin kysymyksiin pureutunutta konferenssia Belgiassa.

määrittämään oma hierarkiansa. Konferenssin myötä pystyin syventämään tietämystäni tästä teemasta.

Konferenssin jälkeen jäin pohtimaan miksi en aiemmin ollut aktiivisesti etsinyt mahdollisuuksia keskustella tutkimuksestani oikeustieteilijöiden kanssa. Paperini saamat kommentit ja kysymykset, mutta ennen kaikkea tauoilla ja konferenssipäivällisellä käydyt keskustelut olivat hyödyllisiä ja toivat paitsi sitä kaipaamaani uutta perspektiiviä työhöni, niin myös vahvistusta sille, etten ole monin tavoin oikeustieteellisiä kysymyksiä koskettavan tutkimukseni kanssa aivan hakoteillä. Näin jälkiviisaana voin todeta, että minun olisi kannattanut jo jatko-opintojeni alussa mennä soveltuville oikeustieteen kursseille, ja kenties näin lisätä pieni oikeustieteellinen osanen jo muutenkin monitahoiseen akateemiseen identiteettiini.